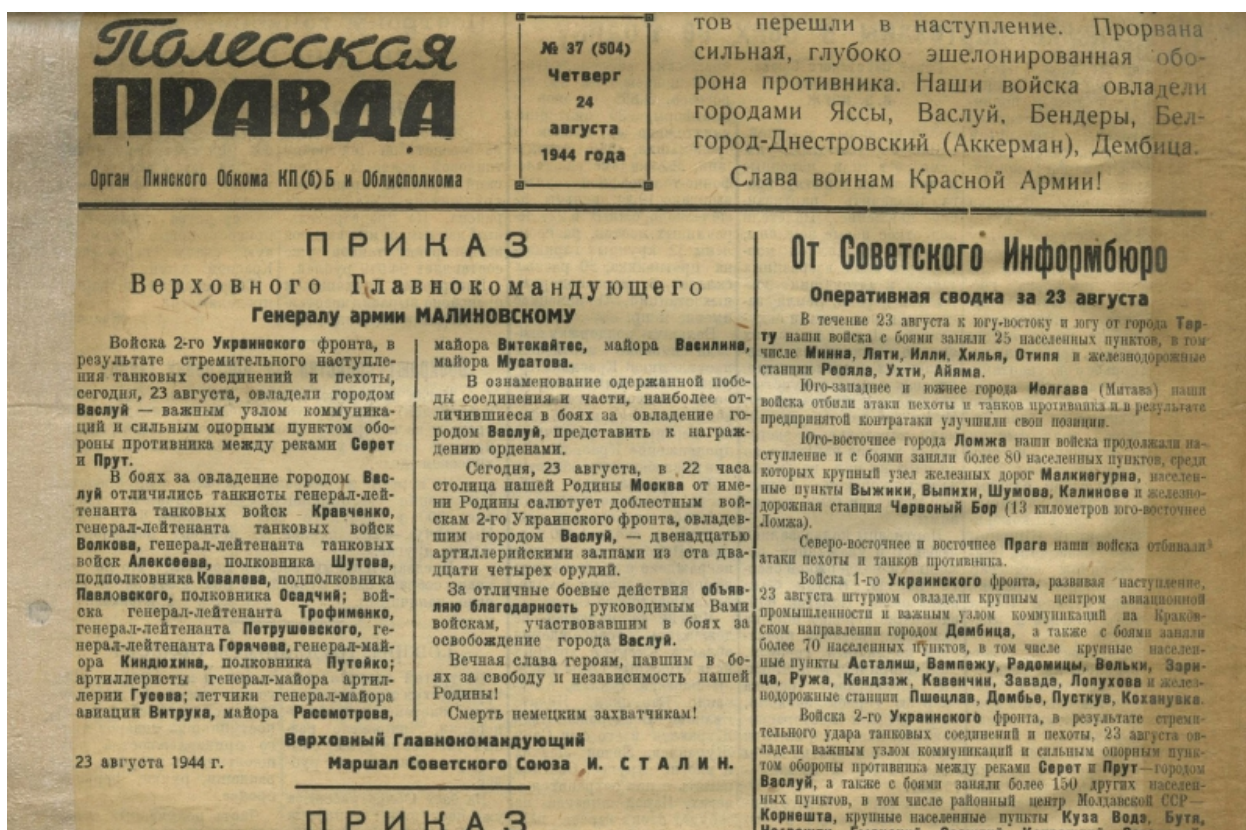

Пра што пісалі партызанскія газеты ў ліпені 1944 года

Вікторыя Целяшук

Сумесны праект «Звязды» і Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь

...Канец ліпеня 1944-га. Ужо вызваленыя Мінск і Барысаў, Полацк і Навагрудак, Пінск і Драгічын, Ліда, Баранавічы... 28 ліпеня ў ходзе Люблін-Брэсцкай наступальнай аперацыі сіламі 28-й, 61-й і 70-й армій адрэзаны нямецка-фашысцкім захопнікам адыходы на захад і вызвалены Брэст. Амаль пяцьдзясят воінскіх часцей і злучэнняў, якія вызначыліся ў боях за горад, атрымалі ганаровыя званні «Брэсцкіх», а Беларусь фактычна цалкам вызвалена ад акупантаў. Савецкія войскі рушылі далей, зганяючы ворага з населеных месцаў на тэрыторыі Літвы, Латвіі і Польшчы.

Але гісторыя падпольнага і партызанскага друку Беларусі на гэтым не завяршылася. Многія выданні працягвалі выходзіць у свет, але ўжо не ў ценю, а афіцыйна, расказваючы пра вызваленне і аднаўленне родных вёсак і гарадоў, поспехі Чырвонай Арміі на фронце,

працу былых партызан. Так, у Слуцку выдавалася газета «За Сацыялістычную Радзіму», у Ваўкавыску — «Заря» (выданне існуе і па сёння пад назвай «Наш час»), у Навагрудку — «Звезда», у Лідзе — «Уперад», віцебская «Калгасная трыбуна», скідзельскае «Красное знамя» і іншыя. Як змяніліся танальнасць і змест гэтых газет у час правядзення аперацыі «Баграціён» і пасля вызвалення Беларусі?

А змест перадусім патрыятычна-жыццесцвярджальны, прычым гэта ўжо не пафас гераічнай барацьбы, заклік да стваральнай самаадданай працы, эмацыянальны ўздым блізкай перамогі і спадзяванне на добрую будучыню. Напрыклад, многія выданні напісалі пра мітынг працоўных і партызан Міншчыны: ён адбыўся ў сталіцы ў сярэдзіне ліпеня і сабраў 50 тысяч гараджан і звыш 30 тысяч партызан, якія віншавалі адно аднаго.

Партызанская пераклічка

«Увосень 1943-га, калі немцы былі выгнаныя з межаў Рэчыцкага раёна, група партызан-аднасяльчан увайшла ў вёску Ямполь. Разам з імі прыйшоў і іх камандзір, старшыня калгаса «Ленінскі шлях» Васіль Васілец, — пісаў летам 1944-га лісток Снядоўскага антыфашысцкага камітэта Беластоцкай вобласці «Бі фашысцкую гадзіну!». — Там, дзе калісьці было квітнеючае сяло, дзе стаялі клуб, кінатэатр, школа, бальніца, сотні дамоў, засталася адно папялішча... Прайшло 8 месяцаў, а не пазнаць сёння вёску Ямполь. Збудавана каля 50 новых хат. Калгасы маюць ферму буйной рагатай жывёлы, авечкагадоўчую і птушкагадоўчую фермы. Завяршаецца будаўніцтва вялікай стайні. Сеў збожжавых калгас правёў за 7 дзён. Учарашнія партызаны ўзначальваюць калгасы і хутка паднімаюць грамадскую гаспадарку. Цяпер у вобласці на кіраўніцкую працу вылучана 285 партызан».

Партизанская ПРАВДА

Орган Дуншловичского РК КП(б) Белоруссии
и партизанской бригады им. РОКОССОВСКОГО

№ 8

ИЮЛЬ

1944 г.

Белоруссия была и
будет Советской.

Красная Армия
очистила от немецко-фашистских захватчиков столицу Белоруссии г. МИНСК, областные центры г. ВИЛЕЙКУ, г. БАРАНОВИЧИ, столицу Литовской ССР г. ВИЛЬНЮС.

СЛАВА ОСВОБОДИТЕЛЯМ БЕЛОРУССИИ!

3 июля Красная Армия очистила наш район от немецко-фашистских оккупантов, преодолевая все препятствия, продолжает стремительно продвигаться вперед. Значительную помощь наступающей Красной Армии оказали отряды бригады им. Рокоссовского разведкой и боевыми действиями. Партизаны вывели из строя две важные железнодорожные магистрали протяженики, помогли Красной Армии сохранить от уничтожения большую часть населения и сел нашего района, в настоящее время помогают вылавливать оставшихся немцев и гитлеровцев.

Время соединения партизан бригады с Красной Армией ознаменует для нас знаменательной датой — двухлетием действий бригады в тылу врага. За два года борьбы партизаны бригады уничтожили

свыше 10.000 немецких солдат и офицеров, спустили под откос десятки вражеских эшелонов, уничтожили не одну сотню автомашин, тысячи рельсов, взорвали сотни жел. дор. и шоссейных мостов.

Разгромлены десятки гарнизонов противника.

В бригаде им. Рокоссовского получили закалку свыше 5000 партизан, образовавших позднее 5 партизанских соединений. Бригада гордится своими отрядами — ветеранами, так отряд особ. назначения, отряды им. Сергея и им. Щорса, сыгравших исключительную роль в деле партизанского движения.

Слава доблестным партизанам!
Слава героической Красной Армии!
Да здравствует наш вождь и учитель
Верховный Главнокомандующий Маршал Советского Союза г. СТАЛИН!

«Палеская праўда» расказала сваім чытачам пра пінскіх партызан, якія зрабілі значны ўнёсак у вызваленне беларускай зямлі, але самі не дажылі да яго. «Смерцю храбрых загінулі адважныя сыны Радзімы — Ванюша Чуклай, Аляксандр Баруцкі, Мікіта Іванавіч Бандаронец, Іван Жураўлёў і яго сын Сяня Жураўлёў, Лявон Леўчык і многія іншыя... Народ ніколі не забудзе сваіх герояў», — піша выданне, адзначаючы, што ўжо на той час каля 1400 партызан Пінскага злучэння былі ўзнагароджаны і прадстаўлены да ўзнагароды ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза. Аўтар гэтага артыкула, між іншым, не хто іншы, як легендарны партызанскі камандзір, Герой Савецкага Саюза, генерал-маёр Васіль Корж.

Газета «За советскую Радзіму» (Уздзенскі РК КП(б)Б і раённы савет дэпутатаў працоўных) у нумары акурат за 27 ліпеня 1944 года пералічвала страты, нанесеныя сельскай гаспадарцы раёна: 12 вёсак былі цалкам спаленыя, яшчэ 21 — часткова, 1116 двароў

хуткім часе залечыце раны, нанесеныя гітлераўскімі ізвергамі нашай роднай гаспадарцы. На працягу трох год я змагаюся на франтах Айчыннай вайны супроць нямецкіх захопнікаў. Са сваімі баявымі сябрамі я біў немцаў на Каўказе, Кубані і ў Крыму. Цяпер мы знішчаем гітлераўцаў у Беларусі. Недалёка той час, калі вораг будзе канчаткова разбіты. Са свайго боку я... не пашкадую жыцця для справы канчатковага разгрому подлай немчуры». І няхай у многіх такіх допісах адчуваецца рука прафесійных публіцыстаў, майстроў прапаганды, але галоўную сваю задачу — падштурхнуць людзей узняцца грамадой, «усім светам», да стваральнай працы — яны паспяхова выконвалі.

Хлеб і парты

«Рамантуйце і падтрымлівайце ў праезджым стане дарогі, чыніце масты, дапамагайце аднаўляць сувязь... Акружайце ўвагай і клопатам воінаў Чырвонай Арміі, арганізуйце клапатлівы догляд за раненымі, — эмацыянальна піша ў ліпені «Новы шлях» Пружанскага райвыканкама. — Паклапаціцеся пра сем'і воінаў Чырвонай Арміі і партызан, а таксама інвалідаў Айчыннай вайны. Таварышы! Уключыцеся ў агульны пад'ём усяго савецкага тылу, які паказвае цуды гераізму на фронце працы. Усё для фронту! Усё для перамогі!»

...У канцы лета 44-га на першых палосах амаль усіх газет была сельская гаспадарка — рамонт машынна-трактарных станцый, будаўніцтва свірнаў, гумнаў, такоў, стайняў і г. д., паспяховае правядзенне жніва, у якім дарослым дапамагалі дзеці і падлеткі, уборка бульбы, выкананне дзяржаўнага плана хлебапаставак, харчовае забеспячэнне Чырвонай Арміі... І ўсё ж не хлебам адзіным жыла краіна — шмат увагі надавалася аднаўленню прамысловых прадпрыемстваў, школ і бальніц, устаноў культуры, бытавому абслугоўванню і іншым важным тэмам мірнага жыцця. Напрыклад, у жніўні 1944-га А. Клімчык расказвае ў лагойскай раёнцы «Новая вёска»: «У будынку, выкарыстоўваемым да новага навучальнага года для Вяпрацкай школы, не было анічога — парт, сталоў, класных дошак. Загадчыца школы т. Блешчык знайшла выхад са становішча. Яна склікала сход калгаснікаў, дзеці якіх будуць навучацца ў школе, і звярнулася да іх з просьбай дапамагчы ў рабоце, хто чым можа. За кароткі час калгаснікі адрамантавалі падлогу, зрабілі пабелку сцен, зашклілі вокны. Зроблена 25 парт, 15 сталоў, класныя дошкі, у школу дастаўлена 7 шкафоў». Дробязь? Зусім не, маленькі, аднак яскравы прыклад таго, як вяскоўцам было не ўсё роўна, каб дзеці працягвалі перарваную вайной вучобу.

Мал. Д. Красільнікава.

Гітлер у „цеснай“ кампаніі:—Гэтыя кольцы звязалі мяне па руках і нагах.
Каб не яны, я-б увесь свет заваяваў.

У Мікашэвічах, піша ў гэтыя ж дні «Палеская праўда», больш за 70 камсамольцаў сабраліся нават не на суботнік — на нядзельнік, каб добраўпарадкаваць чыгуначную станцыю, у Жабчыцкім раёне сабралі звыш 94 тысяч рублёў на пабудову танкавай калоны «Пінскі партызан», а ў Давыд-Гарадоцкім раёне была наладжана наноў праца шавецкай, гарбарнай, швачнай і рыбнай арцеляў, адкрыліся суднаверф і бальніца на 40 ложкаў, 4 фельчарскія пункты, ветлячэбніца, пошта і цырульня, аднаўляліся 4 млыны і мост цераз Гарынь.

Пра неабходнасць найхутчэйшага вяртання да мірнага жыцця і адбудовы краіны клапаціліся па-рознаму. Цікавыя дакументы знаходзім у адным з ліпеньскіх выпускаў газеты «Па сталінскаму шляху» Лельчыцкага райкама КП(б)Б: указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб падтрымцы цяжарных жанчын, шматдзетных і адзінокіх маці, заснаванні ордэна «Мацярынская слава» і звання «Маці-героіня», а таксама... «Аб падатку на халасцякоў, адзінокіх і маласямейных грамадзян СССР». Паводле апошняга ўказа падаткам абкладаліся нават тыя сем'і, якія выхоўвалі аднаго-дваіх дзяцей, — вось такая прымусова-фінансавая стымуляцыя нараджальнасці...

На Берлін!

«Яшчэ і па цяперашні час нашы войскі і партызаны вылоўліваюць галодных нямецкіх салдат і афіцэраў (і генералаў), якія ў выніку «планамернага адыходу» заблукалі ў беларускіх лясах і балотах, — з'едліва заўважаюць у ліпеньскім выпуску аўтары «Партызанскай праўды» (выданне 6-й брыгады імя Ракасоўскага). — Мы назіралі адступленне «непераможнай» нямецкай арміі... Гарыць зямля пад нагамі ў фашыстаў. Цяпер яны будуць «выроўніваць» і «скарачаць» фронт, верагодна, да Берліна. Ну а далей куды?»

